

Bijlage 5 - Quicksan flora en fauna

Notitie

Opdrachtgever: J. van der Aa, BRO
Auteur: E. van Doorn
Betreft: Quick scan Dorpsstraat 33 Heerjansdam
Projectnummer: 3041
Datum: 1 november 2024
Status: Definitief

bezoekadres:
Natuurhistorisch Museum Rotterdam
Westzeedijk 345
3015 AA Rotterdam
telefoon: 010 – 266 04 70
e-mail: info@bureaustadsnatuur.nl
www.bureaustadsnatuur.nl

Inleiding

In het kader van een ruimtelijke ontwikkeling, heeft BRO aan Bureau Stadsnatuur gevraagd om een quick scan. Het project betreft Dorpsstraat 33 Heerjansdam. Omdat mogelijk sprake is van een flora- en fauna-activiteit als bedoeld in de Omgevingswet, dient een verkennend onderzoek plaats te vinden. De begrenzing van het onderzoeksgebied is hieronder weergegeven.



Figuur 1. Begrenzing onderzoeksgebied (rood kader).

Beschrijving onderzoeksgebied

Het plangebied ligt binnen de bebouwde kom van Heerjansdam aan de Dorpsstraat 33. Deze straat loopt ten zuiden van het voormalige gemeentehuis. Ten westen en noorden van het plangebied loopt de Prins Bernhardstraat naar beneden langs de Waal. Het plangebied is omsloten door bebouwing aan de oost-, zuid- en westkant. Ten noorden van het plangebied ligt de Waal. Dit is een oude rivierarm van de Noord bij Hendrik-Ido-Ambacht. In de huidige situatie is de Waal bij de Noord afgedamd en verbonden met de Oude Maas via een gemaal ten zuidwesten van Heerjansdam.

Het plangebied bestaat uit twee geschakelde gebouwen met omliggende plantsoenen en verharding. Het gemeentehuis is gebouwd in 1959 en heeft bakstenen muren met open stootvoegen en platte daken. Het

gebouwdeel aan de Dorpsstraatzijde heeft een grote daklijst rondom en de muren zijn bekleed met donkergrijze betonnen gevelplaten. Aan de voorkant van het gemeentehuis zijn veel ramen met zonneschermen.

Het tweede gebouw staat haaks op het deel aan de Dorpsstraat en loopt deels af richting de Waal. De bakstenen muren aan de west- en oostkant van het gebouw hebben open stootvoegen. De rest van het gebouw is bekleed met licht grijze beplating. Aan de noordkant van het gebouw is een groot parkeerterrein met verharding in de vorm van klinkers. Plantsoenen, inmiddels vrijgemaakt van struiken en struweel, bevinden zich ten westen en zuiden van het gemeentehuis en maken een verwilderde indruk.



Figuur 2. Impressie onderzoeksgebied. Linksboven voor en zijkant van het gebouw en kale perken. Rechtsboven aanzicht westelijke zijgevel. Linksonder aanzicht parkeerplaats en noordgevel gebouw. Rechtsonder voorkant van het gebouw met overgebleven plataan.

Methodiek

Onderzoek beschermde soorten

Wat betreft de soortenbescherming zijn de soorten relevant die beschermd worden op basis van de Europese Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn (respectievelijk art. 11.46 en art. 11.37 uit het Bal), alsmede landelijke wetgeving (waaronder vogels met jaarronde beschermde nest- of verblijfplaats (RVO 2024)). Op basis van art. 11.54 uit het Bal is een aantal soorten landelijke beschermd, waarvoor de provincies vrijstellingen kunnen instellen. Dit geldt in Zuid-Holland voor een aantal zoogdieren, amfibieën en planten zoals vastgesteld in de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening art. 3.189 (Provinciale Staten van Zuid-Holland 2024).

Een initiatiefnemer van een flora- en fauna-activiteit heeft op grond van de Zorgplicht, artikel 27 van het Bal, de verantwoordelijkheid om onderzoek te doen naar de aanwezigheid van beschermde inheemse soorten. Een quick scan betreft een jaarrond uitvoerbare verkennende inventarisatie waarbij representatieve verspreidingsgegevens over beschermde soorten worden verzameld.

Ter aanvulling is in de ochtend van 10 september 2024 door een ecooloog van Bureau Stadsnatuur een veldbezoek overdag gebracht om potentieel aanwezige habitats van soorten vast te stellen, dan wel uit te sluiten. De weersomstandigheden tijdens dit bezoek waren gunstig. Op basis van de quick scan is geëvalueerd of aanvullend onderzoek nodig is. In Zuid-Holland stelt de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) drie jaar als herhalingstermijn voor een quick scan.

Onderzoek gebiedsbescherming

In het kader van de gebiedsbescherming (afdeling 11.1 uit het Bal) is er sprake van Europese en landelijke wetgeving. Onder de Europese wetgeving zijn gebieden aangewezen genaamd Natura 2000, waarin met aangewezen habitattypen en -soorten rekening gehouden moet worden. Om de Natura 2000-gebieden ten opzichte van het plangebied in kaart te brengen is de Zuid-Hollandse interactieve Natura 2000-kaart gebruikt (Provincie Zuid-Holland 2024). Aan de hand van de schaal van de werkzaamheden en de afstand tot aan het meest nabijgelegen Natura 2000-gebied is een inschatting gemaakt van de mogelijke effecten op het Natura 2000-gebied als gevolg van onder andere geluidsoverlast, trillingen, lichthinder en stikstofdepositie. Op basis van landelijke wetgeving zijn gebieden aangewezen onder Natuur Netwerk Nederland (NNN). Het doel van NNN-gebieden is om natuurgebieden te verbinden en dieren en planten in staat te stellen om zich te verspreiden. Het provinciaal NNN-beleid voorziet in een planologische bescherming; indirect (negatieve) effecten als gevolg van externe werking zijn niet meegenomen. Ingrepen zijn niet mogelijk als de wezenlijke waarden van het gebied wordt aangetast. In het bureauonderzoek is door middel van een kaart van de Atlas van de Leefomgeving (2024) in kaart gebracht of het plangebied deel is van een NNN-gebied. Zo ja, dan is een inschatting gemaakt van de voorgenomen werkzaamheden en de effecten op de wezenlijke waarde van het desbetreffende NNN-gebied.

Onderzoek beschermde houtopstanden

In de Omgevingswet is, ten slotte, ook de bescherming van houtopstanden geregeld. In het kader van beschermde houtopstanden (afdeling 11.3 uit het Bal) wordt uitgezocht of de te kappen bomen vallen onder een zelfstandige eenheid van bomen die beschermd zijn onder de Omgevingswet. Het kappen van een beschermde houtopstand is vergunningsplichtig. Betreffend onderzoeksgebied ligt in de bebouwde kom, waarvoor de lokale verordening geldt.

Resultaten

Soortenbescherming

Flora

Binnen het plangebied is de hoeveelheid planten beperkt. Het terrein is vooral functioneel ingericht met bestrating en gemeenteperken. Uit de perkplanten rond het gebouw zijn alle cultuurplanten verwijderd. Enkel de Plataan *Platanus occidentalis* aan de voorkant van het gebouw staat nog. De groenvakken zagen er ten tijde van het veldbezoek verwilderd uit. Er komen verschillende soorten grassen op zoals Glanshaver *Arrhenatherum elatius* en Handjesgras *Cynodon dactylon*, Smalle weegbree *Plantago lanceolata*, Akkerdistel *Cirsium arvense* en Klein streepzaad *Crepis capillaris*. Deze kruiden zijn allen veelvoorkomende soorten die niet specifiek beschermd zijn. Op basis van de aangetroffen soorten en het biotoop zijn geen beschermde plantensoorten te verwachten.

Insecten

Beschermde ongewervelden, zoals dagvlinders en libellen, zijn in de regel specialistisch en ecologisch zeer kritisch in hun eisen ten aanzien van hun leefomgeving. Habitats van deze soorten bevinden zich hoofdzakelijk in hoogwaardige milieus zoals veenmoerassen, beekdalsystemen en voedselarme terreinen zoals kalkgraslanden of grijze duinen.

Het plangebied voorziet niet in de nodige waardplanten voor beschermde (dag)vlinders. Beschermde vlindersoorten zoals de lepenpage *Satyrus w-album* en Grote vos *Nymphalis polychloros* vereisen waardplanten zoals lepen *Ulmus spec.* of Populieren *Populus spec.* en zijn tevens zeer zeldzaam. Voor libellen

is er geen voortplantingswater aanwezig binnen het gebied. De aanwezigheid van beschermde libellen kan daarom uitgesloten worden.

Vissen en weekdieren

De nationaal beschermde Grote Modderkruiper *Misgurnus fossilis* en de strikt beschermde Platte schijffhoren *Anisus vorticulus* leven naast beschermde visssoorten beide in wateren. Binnen het plangebied is geen oppervlaktewater aanwezig, hiermee kan de aanwezigheid van beschermde vissen en weekdieren uitgesloten worden.

Amfibieën en reptielen

De Rugstreeppad *Epidalea calamita* is de enige beschermde amfibieënsoort. De soort komt voor op open zandgronden en is afhankelijk van visvrije wateren voor zijn voorplanting. Voor Europees beschermde amfibieën biedt het plangebied geen geschikt habitat. Op basis van de verspreidingsgegevens en de biotoopvoorkeuren (Creemers & van Delft 2009) kan de aanwezigheid uitgesloten worden.

Het plangebied is matig geschikt voor algemeen voorkomende amfibieën, zoals Gewone pad *Bufo bufo*, Kleine watersalamander *Lissotriton vulgaris* en Bruine kikker *Rana temporaria*. Met het oog op de ligging nabij het Waaltje kan een rondzwervend individu van voorgenoemde soorten aangetroffen worden. Deze soorten verschuilen zich graag in bosjes, overhoekjes en ruigten nabij water en kunnen in de winter in het hoge gras rond het gebouw overwinteren. (Creemers & van Delft, 2009). Gewone pad is net als de andere algemeen voorkomende amfibieën opgenomen op de vrijstellingslijst van de provincie Zuid-Holland, waarvoor de Zorgplicht (art. 11.27 uit het Bal) van toepassing is. Hierbij moet het doden of (opzettelijk) verwonden van individuen bij de werkzaamheden voorkomen worden in het kader van de Zorgplicht.

Er zijn een beperkt aantal beschermde reptielensoorten die voorkomen in Zuid-Holland. Dit zijn de Zandhagedis *Lacerta agilis* en Ringslang *Natrix helvetica*. De Zandhagedis is strikt beschermd op basis van de Habitatrichtlijn en komt voor op halfopen duingebied, waar zandige plekken, struweel en andere beschutting elkaar afwisselen (Creemers & van Delft 2009). Dergelijke biotopen komen in het plangebied en de omgeving niet voor. De Ringslang geniet een landelijke bescherming en is te vinden in waterrijke gebieden zoals plassen, vennen en polders. De verspreiding van de Ringslang in Zuid-Holland is beperkt tot de regio rondom Gouda en de Reeuwijkse plassen.

Vogels

Alle in Nederland voorkomende vogelsoorten worden in beginsel gelijkwaardig beschermd onder de Omgevingswet. Het is in het algemeen verboden om vogels te doden, te verontrusten, hun nesten en vaste rust- en verblijfplaatsen te verstoren. In de praktijk gaat het met name om werkzaamheden gedurende het broedseizoen. Buiten het broedseizoen zullen veel activiteiten minder problemen geven voor de meeste vogelsoorten. Uitzondering hierop vormt een selectie aan vogelsoorten die jaarronde bescherming genieten (RVO 2024). De nesten van deze soorten mogen ook buiten het broedseizoen niet verstoord noch verwijderd worden. De jaarrond beschermde vogelsoorten zijn ingedeeld in vijf categorieën. Voor de soorten uit de vijfde categorie geldt alleen onder specifieke ecologisch zwaarwegende omstandigheden een ontheffingsplicht.

Van de strikt beschermde vogelsoorten die gebouwen of andere stenige structuren gebruiken als broedplaats zijn de volgende waarnemingen in de omgeving bekend. Het gaat om Gierzwaluw *Apus apus* en Huismus *Passer domesticus*. Gierzwaluw en Huismus zijn vogelsoorten die voornamelijk broedplaatsen onder dakpannen verkiezen. Huismussen broeden onder dakpannen nabij de dakgoot, of onder losgekomen dakpannen. De Gierzwaluw broed onder kantpannen en losliggende dakpannen met genoeg ruimte tussen de dakpan en dakvlak, maar ook in ruimtes waar de dakpannen verschoven zijn. Het voormalige gemeentehuis heeft platte daken die niet geschikt zijn voor Gierzwaluw of Huismus. Verder zijn openingen niet voldoende groot waar één van beide zangvogels doorheen past en toegang biedt tot een ruimte waar genesteld kan worden. De daklijsten zijn nog intact, zonder holtes waarin een vogel tot broeden zou kunnen komen.

Voor de jaarrond beschermde vogels, die broeden in bomen, is het plangebied ongeschikt. Er staat enkel een volbladige Plataan *Platanus hispanica*. Deze is niet geschikt voor een nest van een jaarrond beschermde (roof)vogel. De boom is te laag en ligt aan een drukke straat midden in het dorp met nauwelijks dekking van het plantsoen.

In de omgeving van het plangebied zijn Scholekster *Haematopus ostralegus*, Zilvermeeuw *Larus argentatus* en Kleine mantelmeeuw *Larus fuscus* waargenomen. Het gebouw heeft een plat dak en het kan niet uitgesloten worden dat op het dak van het gebouw een paartje van een van deze soorten broedt.

Merel *Turdus merula* kan in de Plataan tot broeden komen, hetzelfde geldt voor Turkse tortel *Streptopelia decaocto* en Houtduif *Columba palumbus*. De boom bevatten geen holtes waardoor er geen ruimte is voor hollenbroeders zoals Pimpelmees *Cyanistes caeruleus* en Koolmees *Parus major*. Voor de overblijvende boom/Plataan is het, in dat kader, belangrijk om te bekijken wanneer de beste tijd is om deze te verwijderen. Bij voorkeur wordt gewerkt buiten de broedtijd, anders is een controle op nesten vooraf noodzakelijk. De meest geschikte periode om de boom te verwijderen is november tot en met februari.

Vleermuizen

Van de strikt beschermde zoogdieren moet op basis van de verspreiding en het biotoop rekening gehouden worden met vleermuizen. Wat betreft vleermuizen is de bescherming van drie gebiedsfuncties van belang om te analyseren. Het gaat hierbij om verblijfplaatsen, essentiële foerageergebieden en vaste vliegroutes. Op basis van het bouwkundige ontwerp kunnen verblijfplaatsen in het gemeentehuis niet uitgesloten worden. Het gebouw is uit de jaren zestig van de vorige eeuw met een spouwmuur en open stootvoegen waarin vleermuizen kunnen verblijven. Een open spouwmuur is geschikt voor Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, Ruige Dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*, Laatvlieger *Eptesicus serotinus* en Meervleermuis *Myotis dasycneme* om te fungeren als verblijfplaats (Dietz *et al.*, 2007). Er valt niet uit te sluiten dat vleermuizen gebruik maken van deze open stootvoegen in de muren van het gebouw. Het kan hierbij gaan om zomer-, paar- en kraamverblijfplaatsen. Daarnaast biedt een opening achter het houten boeiboord ook verblijfsmogelijkheden voor vleermuizen. Een andere mogelijkheid, waar een enkele vleermuis tijdelijk kan verblijven, is achter een zonnescherm. Extra onderzoek naar vleermuizen is nodig om een duidelijk beeld te krijgen van de verblijfplaatsen in het gebouw.

Vleermuizen als Rosse vleermuis *Nyctalus noctula*, Ruige dwergvleermuis en Watervleermuis *Myotis daubentoni*, die in de regio voorkomen (Broekhuizen *et al.*, 2016), kunnen gebruikmaken van holtes en scheuren in bomen en losse stukken bast als verblijfplaats (Dietz *et al.*, 2007). Binnen het plangebied zijn geen bomen aanwezig die geschikte holtes of grote scheuren hebben. De Plataan aan de voorkant van het gemeentehuis heeft wel veel losse bast, maar dit bladdert er snel van af en bovendien heeft de stam een glad oppervlak. Daarnaast belemmert een dicht bladerdek een vrije aanvliegmogelijkheid. Vleermuizen prefereren uitvliegopeningen vanaf drie meter en hoger (Limpens *et al.*, 1997). Deze boom heeft door het lage bladerdak en de omliggende struiken niet de geschikte hoogte voor vrije aanvliegmogelijkheden.

De invloed van de sloop van het gebouw op foerageermogelijkheden zijn beperkt. De perken rond het voormalige gemeentehuis zijn verwijderd. Enkel de Plataan staat nog, maar deze boom heeft geen ecologische waarde. De tuinen rondom het plangebied zullen een grotere functie hebben als foerageergebied. Daarnaast maakt het gebouw geen deel uit van een vaste vliegroute. Binnen het dorp zijn er voldoende vliegmogelijkheden voor vleermuizen die vrij zijn van felle straatverlichting. Bij de sloop van het voormalige gemeentehuis ontstaat een open ruimte van ongeveer 20 meter. Vleermuizen zijn in staat om deze onderbreking te overbruggen. Daarnaast zijn voldoende alternatieve groene routes in de omgeving voor vleermuizen om te volgen. De sloop van het gebouw en het verwijderen van de beplanting heeft geen invloed op essentiële foerageermogelijkheden en mogelijke vaste vliegroutes.

Grondgebonden zoogdieren

Tijdens het veldbezoek zijn geen zoogdieren waargenomen. De beschermde Steenmarter *Martes fiona* is in de omgeving van het plangebied waargenomen. Het voormalige gemeentehuis is een geschikte rustige plek in het dorp voor een Steenmarter om een verblijfplaats te hebben. Op dit moment heeft het gebouw een aantal met

houten planen dichtgespijkerde ramen. Er zijn geen mogelijkheden voor een Steenmarter om binnen te komen, maar voor de toekomst is het belangrijk om te zorgen dat het gebouw goed afgesloten blijft. Indien een raam kapot gaat, zou een Steenmarter of ander dier makkelijk binnen kunnen komen. Naast de strikt beschermde zoogdieren van de Habitatrichtlijn kunnen enkele soorten in het plangebied voorkomen die vallen onder 'Nationaal beschermde soorten'. Het gaat hierbij om soorten als Egel *Erinaceus europaeus* of muizensoorten. Een Egel zal in de nacht foerageren tussen de grassen die nog rond het gebouw staan. Voor de meeste overige zoogdieren is te veel verharding in het plangebied. Er zijn onvoldoende schuilmogelijkheden in de vorm van rommelhoekjes, grondbegroeiing van klimop en hagen die dekking geven voor schuilplekken van kleine marterachtigen. De hiervoor besproken soorten staan vermeld op de vrijstellingslijst van de provincie Zuid-Holland. Dit houdt in dat deze soorten zijn vrijgesteld van verbodsbepalingen uit de Ow (ZHOV 2024), maar vallen wel onder de Zorgplicht (art. 11.27 uit het Bal).

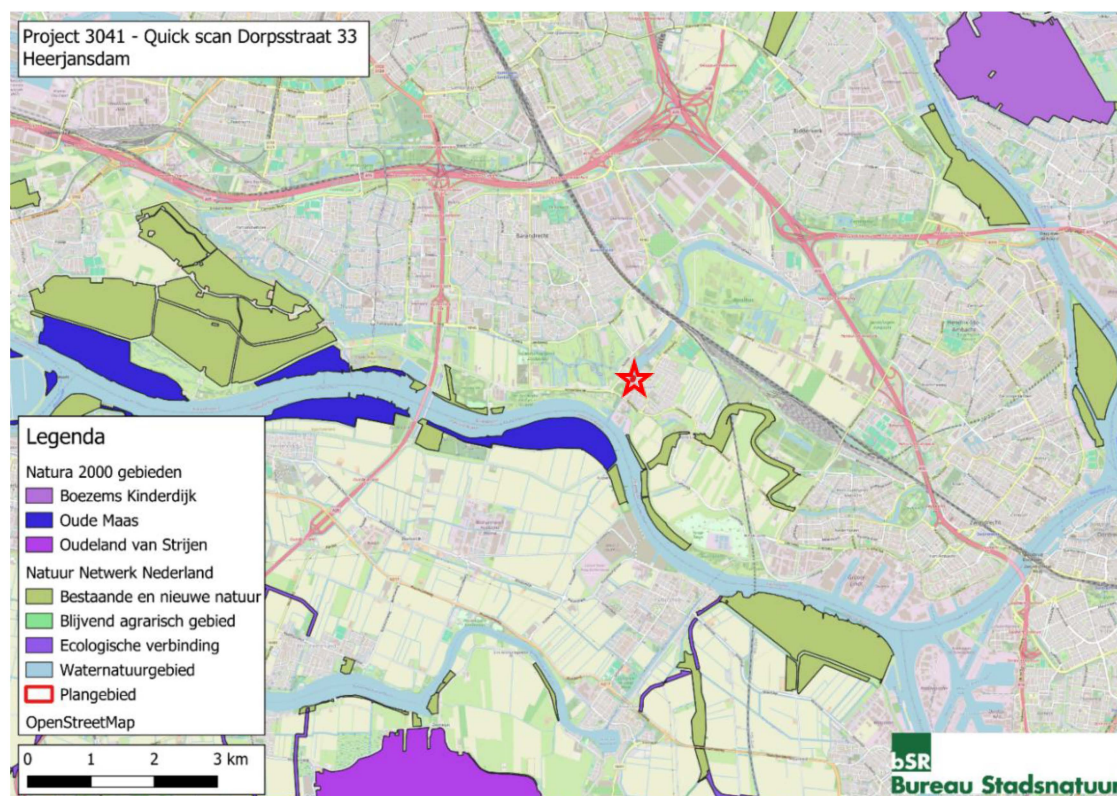
Beschermde natuurgebieden

Er wordt in de Omgevingswet onderscheid gemaakt tussen Natura 2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Hieronder wordt voor beide nagegaan of vervolgonderzoek noodzakelijk is.

Natura 2000-gebieden

Natura 2000-gebieden zijn op basis van Europese wetgeving beschermd op verschillende aspecten. Elk gebied heeft aangewezen habitattypes (landschapstypen) en doelsoorten waarmee rekening gehouden moet worden bij ruimtelijke ontwikkelingen binnen het beschermde natuurgebied en in de omgeving ervan. Een ruimtelijke ontwikkeling kan een externe werking (verstoring) hebben op deze natuurgebieden als gevolg van geluid, trillingen, lichthinder en stikstofdepositie. Het projectgebied is geen onderdeel van een beschermd natuurgebied.

Het plangebied ligt op ruim 700 meter afstand tot de dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied Oude Maas (Figuur 3). Dit Natura 2000-gebied heeft geen aangewezen stikstofgevoelige habitats. Het Natura 2000-gebied Biesbosch is op ongeveer 12 kilometer het dichtstbijzijnde beschermde natuurgebied met stikstofgevoelige habitats. Het kan niet op voorhand uitgesloten worden dat de werkzaamheden een invloed hebben op dit natuurgebied. Geadviseerd wordt om een stikstofdepositieberekening uit te voeren voor de beoogde sloop- en nieuwbouwwerkzaamheden.



Figuur 3. Overzicht beschermde Natura 2000-gebieden en NNN ten opzichte van het plangebied (rode ster).

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het Natuurnetwerk Nederland is het Nederlandse netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden en verbindingsszones. Het doel van deze ecologische verbindingsszones is om dieren en planten in staat te stellen zich veilig te verplaatsen tussen natuurgebieden. Het provinciaal NNN-beleid voorziet in een planologische bescherming; indirecte (negatieve) effecten als gevolg van externe werking worden hierbij niet meegenomen. Binnen de grenzen van het NNN geldt het 'Nee-tenzij'-principe om nader te toetsen of werkzaamheden/activiteiten effect hebben op de bestaande natuurwaarden. Ingrepen zijn niet mogelijk als de wezenlijke waarden van het gebied worden aangetast. Enkel bij zwaarwegende redenen en wanneer effecten worden gecompenseerd kan een ingreep plaatsvinden.

Het projectgebied is geen onderdeel van een NNN-gebied. Dichtstbijzijnde onderdelen van het NNN bevinden zich ruim buiten de invloedssfeer van de voorgenomen werkzaamheden. Omdat het NNN geen externe werking kent zijn significante effecten uit te sluiten.

De Oude Maas maakt ook onderdeel uit van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Het Waaltje behoort opvallend genoeg niet tot dit natuurnetwerk. De realisatie van de woningen onttrekt geen terrein van het natuurnetwerk of Natura 2000. Bovendien is ook geen direct negatief effect te verwachten, zoals het onderbreken van verbindingsszones of een extern effect op het beschermde natuurgebied. De toekomstige inrichting sluit aan bij de omringende woonwijk en het voormalige gebruik als gemeentehuis. Het zorgt niet voor een sterke toename in verstoring door licht, geluid of andere bron. Een wezenlijk negatief effect op beschermde natuurgebieden kan dan ook redelijkerwijs worden uitgesloten.

Beschermde houtopstanden

In het onderzochte gebied staat een Plataan. Omdat de boom binnen de bebouwde kom staat is het onderdeel Beschermde houtopstanden van de Omgevingswet hier niet van toepassing.

Conclusies

Op basis van het uitgevoerde verkennende onderzoek is inzichtelijk gemaakt welke soorten afhankelijk zijn van het plangebied. De opdrachtgever is voornemens het gebouw te slopen en nieuwbouw te realiseren. Mogelijke conflictsituaties in relatie tot beschermde natuurwaarden zijn alleen te verwachten als het gaat om vleermuizen, bezette nesten van vogels en stikstofuitstoot (zie tabel onder).

Tabel 1. Potentie beschermde soorten in plangebied.

Te verwachten/aanwezige soort	Functie plangebied	Vervolgstappen
Vleermuizen	Verblijfplaatsen in het gebouw	Vleermuisonderzoek volgens het vleermuisprotocol 2021
Algemene broedvogels	Broedplaats in de plataan	Boom buiten het broedseizoen kappen
Scholekster, Kleine mantelmeeuw, Zilvermeeuw	Broedplaats op dak	Bij sloop in broedperiode controle op broedgevallen of buiten broedperiode slopen van het gebouw

De aanwezigheid van andere beschermde soorten en soortgroepen kan uitgesloten worden op basis van verspreidingsgegevens en habitatvoorkeuren.

Negatieve effecten van de sloop- en nieuwbouw op beschermde natuurgebieden is op voorhand niet uit te sluiten, doch wel te voorkomen/ te verminderen door het gebruik van elektrische voertuigen en machines. Er moet bij de werkzaamheden rekening gehouden worden met de uitstoot van stikstof. Een stikstofdepositieberekening voor de werkzaamheden is noodzakelijk.

Aanbevelingen

Vleermuisonderzoek

Geadviseerd wordt om vleermuisonderzoek op te zetten volgens het Vleermuisprotocol 2021 voor onderzoek naar zomer- en paarverblijfplaatsen van Ruige dwergvleermuis en kraam-, zomer- en paarverblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger en Meervleermuis.

Zorgplicht

In het onderzoeksgebied kunnen kleine zoogdieren en algemeen voorkomende amfibieën voorkomen die onder bescherming van de Zorgplicht (art. 11.27 uit het Bal) vallen en waarvoor in de provincie Zuid-Holland een vrijstelling van flora- en fauna-activiteiten vergunning geldt (Provinciale staten van Zuid-Holland 2016). Voor deze soorten geldt de Zorgplicht en moet het onnodig doden of verwonden van dieren voorkomen worden. Wanneer bij de aanlegwerkzaamheden dieren worden aangetroffen of plotseling verschijnen dan moeten ze de kans krijgen om het werkterrein te verlaten. Indien dit niet mogelijk is dan moet het dier voorzichtig verplaatst worden naar een geschikte plek in de omgeving buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.

Literatuur

- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff & De Vlinderstichting. 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming – Nederlandse Fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Boesveld, A. & A. Gmelig Meyling. 2011. Biotoopvoorkeuren van de Platte schijffhoren *Anisus vorticulus*. Zoekbeeld 2011(1): 10-14.
- Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Kanter & J.C. Buys (eds.). 2016. Atlas van de Nederlandse zoogdieren – Natuur in Nederland 12. Naturalis Biodiversity Center & EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.
- Creemers, R. & J. van Delft (redactie). 2009. De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna deel 9. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Dietz, C., O. Von Helversen & D. Nill. 2007. Vleermuizen Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika (vert. P.H.C. Lina). De Fontein/Tirion Uitgevers B.V., Utrecht (Handbuch der Fledermäuse Europas und Nordwestafrikas. Franckh-Kosmos Verlags GmbH & Co. KG, Stuttgart).
- Foppen, R. & R. Vogel. 2022. Staat van instandhouding van soorten van de Vogelrichtlijn zonder instandhoudingsdoelen in Natura 2000-gebieden.
- Janssen, J. & J. Schaminée. 2008. Europese natuur in Nederland. Soorten van de Habitatrichtlijn. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Kranenbarg, J., R. Struijk, M. Schiphouwer, J. Bergsma, K. Didderen & J. Herder. 2015. De vissen van Zuid-Holland. Stichting RAVON, Nijmegen.
- Mostert, C. & J. Willemsen. 2011. Werkatlas verspreiding zoogdieren in Zuid-Holland. 2000-2011. Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland, Delft.
- Norren, E. van, J. Dekker en H. Limpens, 2020. Basisrapport Rode Lijst Zoogdieren 2020 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Rapport 2019.026. Zoogdiervereniging, Nijmegen. Oosterhuis 2013.
- Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2018. Vogelatlas van Nederland. Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- Verboom, B. & H. Huitema, H. 1997. The importance of linear landscape elements for the pipistrelle *Pipistrellus pipistrellus* and the serotine bat *Eptesicus serotinus*. Landscape ecology, 12, 117-125.

Beleidsdocumenten

- Beschikking Wet natuurbescherming – Soortbescherming over Glad biggenkruid, door Omgevingsdienst Haaglanden op 29 april 2021, Zaaknummer 00578733, briefkenmerk ODH-2021-00052289
- Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn (92/43/EEG) en soorten van de Europese Vogelrichtlijn (79/409/EEG).
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 2006. Natura 2000 doelendocument. juni 2006 versie 1.1
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep (Dienst Regelingen, brief 26 augustus 2009, kenmerk ffw2009.corr.046).
- Richtlijn soortenmanagementplannen Zuid-Holland. Versie 2 - Oktober 2023. Omgevingsdienst Haaglanden, Den Haag.
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Indicatieve lijst jaarrond beschermde vogelnesten. Verkregen via <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2021/04/Lijst%20jaarrond%20beschermde%20vogelnesten.pdf> op 22 februari 2024.

© Bureau Stadsnatuur | Westzeedijk 345 | 3015 AA Rotterdam

Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechtelijke. BSR kan door opdrachtgever niet aansprakelijk worden gesteld voor schade die voortvloeit uit gebruik van data of gegevens of door toepassing van aanbevelingen en conclusies, die zijn opgenomen in deze rapportage.

Bijlage 1 – Toelichting Omgevingswet

1. Wettelijk kader natuurbescherming

De bescherming van soorten vloeit voort uit Europese regelgeving en verdragen. De Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn wijzen specifieke soorten aan waarvoor een bepaald beschermingsregime dient te worden opgenomen in de nationale regelgeving. De in Nederland geldende bepalingen zijn vastgelegd in, onder meer, het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) en het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). Deze besluiten vormen samen de Omgevingswet.

2. Flora- en fauna-activiteit

Een flora- en fauna-activiteit betreft iedere activiteit met mogelijke gevolgen voor van nature in het wild levende dieren of planten. Onder de Omgevingswet geldt dat een Omgevingsvergunning nodig is voor bepaalde, bij Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB), bepaalde potentieel voor een soort nadelige activiteiten. Er kunnen geen vrijstellingen en ontheffingen meer worden verleend. Gedeputeerde staten zijn het bevoegd tot het verlenen van omgevingsvergunningen, onderdeel flora- en fauna-activiteit. Dit betekent ook dat op specifieke onderdelen de regelgeving en het beleid op provinciaal of regionaal niveau kan afwijken van het nationale.

In het Besluit activiteiten leefomgeving (hierna: Bal) is bepaald welke flora- en fauna-activiteiten vergunningplichtig zijn. Het is mogelijk dat een soort vermeld staat op meer dan een lijst. In dat geval gelden voor die soort de bepalingen behorende bij het regime met de meest vergaande bescherming van de soort.

3. Beschermingsregimes soorten

De drie verschillende beschermingsregimes van de Omgevingswet betreft soorten vallend onder Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en andere soorten aangemerkt als beschermd door vermelding in de bijlage IX bij het Bal.

Het beschermingsregime van de Vogelrichtlijn is van toepassing op alle in het wild levende vogelsoorten. Voor de in bijlage I genoemde soorten zijn speciale beschermingszones aangewezen.

Het beschermingsregime van de Habitatrichtlijn is van toepassing op de navolgende soorten (zie Tabel 1 in deze bijlage voor de soortenlijst):

- In het wild levende dieren van bijlage IV onderdeel a bij de Habitatrichtlijn, of;
- In het wild levende dieren van bijlage II bij het verdrag van Bern, of;
- In het wild levende dieren van bijlage I bij het verdrag van Bonn, of;
- De eieren, voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van hierboven bedoelde dieren, of;
- Planten van soorten van bijlage IV onderdeel b bij de Habitatrichtlijn, of;
- Planten van soorten van bijlage I bij het verdrag van Bern.

Het beschermingsregime van de andere soorten is van toepassing op soorten van nationaal belang, vermeld in bijlage IX van het Bal (zie Bijlage 2 voor de soortenlijst). De soorten zijn van nationaal belang:

- omdat ze bedreigd of ernstig bedreigd zijn in Nederland (en ook voorkomen op rode lijsten)
- vanwege hun intrinsieke waarde
- vanwege maatschappelijke opvattingen

4. Vergunningplichtige gevallen soorten vogelrichtlijn: schadelijke handelingen (Bal §11.2.2, artikel 11.37)

1. Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder g, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een flora- en fauna-activiteit te verrichten, geldt voor:

a. het opzettelijk doden of opzettelijk vangen van van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de vogelrichtlijn;

b. het opzettelijk vernielen of opzettelijk beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld onder a, of het opzettelijk wegnemen van nesten van die vogels;

c. het rapen en onder zich hebben van eieren van vogels als bedoeld onder a; of

d. het opzettelijk storen van vogels als bedoeld onder a.

2. Het verbod geldt niet, als:

a. het verrichten van die activiteit op grond van een andere wet is toegestaan en is voldaan aan de artikelen 9, eerste en tweede lid, en 13 van de vogelrichtlijn; of

b. de activiteit uitvoering geeft aan:

1°. een instandhoudingsmaatregel als bedoeld in de artikelen 3, eerste lid en tweede lid, onder b, c en d, en 4, eerste lid, eerste zin, en tweede lid, van de vogelrichtlijn of artikel 6, eerste lid, van de habitatrichtlijn; of

2°. een passende maatregel als bedoeld in artikel 6, tweede lid, van de habitatrichtlijn.

3. Het verbod op het opzettelijk storen van vogels, bedoeld in het eerste lid, onder d, geldt niet, als het storen niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de vogelsoort.

5. Vergunningplichtige gevallen soorten habitatrichtlijn: schadelijke handelingen (Bal §11.2.3, artikel 11.46)

1. Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder g, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een flora- en fauna-activiteit te verrichten, geldt voor:

a. het in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk doden of opzettelijk vangen van in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onder a, bij de habitatrichtlijn, bijlage II bij het

verdrag van Bern of bijlage I bij het verdrag van Bonn;

b. het opzettelijk verstoren van dieren als bedoeld onder a;

c. het in de natuur opzettelijk vernielen of rapen van eieren van dieren als bedoeld onder a;

d. het beschadigen of vernielen van de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld onder a; en

e. het opzettelijk plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onder b, bij de habitatrichtlijn of bijlage I bij het verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied.

2. Het verbod geldt niet als:

a. het verrichten van de activiteit op grond van een andere wet is toegestaan en is voldaan aan artikel 16, eerste lid, van de habitatrichtlijn; of

b. de activiteit uitvoering geeft aan:

1°. een instandhoudingsmaatregel als bedoeld in de artikelen 3, eerste lid en tweede lid, onder b, c en d, en 4, eerste lid, eerste zin, en tweede lid, van de vogelrichtlijn of artikel 6, eerste lid, van de habitatrichtlijn; of

2°. een passende maatregel als bedoeld in artikel 6, tweede lid, van de habitatrichtlijn.

3. Onder de soorten, bedoeld in het eerste lid, onder a, worden niet begrepen de soorten, bedoeld in artikel 1 van de vogelrichtlijn.

6. Vergunningplichtige gevallen andere soorten: schadelijke handelingen (Bal §11.2.4, artikel 11.54)

1. Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder g, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een flora- en fauna-activiteit te verrichten, geldt voor:

a. het opzettelijk doden of vangen van in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen,

dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in bijlage IX, onder A;

b. het opzettelijk beschadigen of vernielen van de vaste voortplantingsplaatsen, rustplaatsen of eieren van dieren als bedoeld onder a; en

c. het opzettelijk in hun natuurlijke verspreidingsgebied plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van vaatplanten van de soorten, genoemd in bijlage IX, onder B.

2. Het verbod geldt niet als:

a. het gaat om het doden of vangen van de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis, of om het beschadigen of vernielen van hun vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen, voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden;

b. het verrichten van de activiteit op grond van een andere wet is toegestaan en is voldaan aan de eisen die zijn opgenomen artikel 8.74l van het Besluit kwaliteit leefomgeving; of

c. de activiteit deel uitmaakt van:

1°. een instandhoudingsmaatregel als bedoeld in de artikelen 3, eerste lid en tweede lid, onder b, c en d, en 4, eerste lid, eerste zin, en tweede lid, van de vogelrichtlijn of artikel 6, eerste lid, van de habitatrichtlijn; of

2°. een passende maatregel als bedoeld in artikel 6, tweede lid, van de habitatrichtlijn.

7. Vrijstellingen Zuid-Hollandse Omgevingsverordening

Voor de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (hierna: ZHOV), zie: <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR703362/>

Artikel 3.189 (aanwijzing vergunningvrije gevallen andere soorten inrichting, ontwikkeling, beheer en onderhoud)

1. Het verbod om zonder omgevingsvergunning een flora- en fauna-activiteit als bedoeld in artikel 11.54 van het Bal te verrichten, geldt niet voor de aangewezen andere soorten opgenomen in bijlage III, onder C1, voor zover de activiteit wordt verricht in het kader van:

a. de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daaropvolgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;

b. bestendig beheer of onderhoud in de land- of bosbouw;

c. bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, watersstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer; of

d. bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied.

2. Het eerste lid is ook van toepassing als geen andere bevredigende oplossing dan het verrichten van de activiteit bestaat als bedoeld in artikel 8.74j, eerste lid, onder a van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

Als soorten genoemd in artikel 3.189, eerste lid, worden aangewezen de volgende soorten:

Aardmuis, Bastaardkikker, Bosmuis, Bruine kikker, Bunzing, Dwergmuis, Dwergspitsmuis, Egel, Gewone bosspitsmuis, Gewone pad, Haas, Hermelijn, Huisspitsmuis, Kleine watersalamander, Konijn, Meerkikker, Ree, Rosse woelmuis, Veldmuis, Vos, Wezel, Woelrat.

Overige vrijgestelde soorten

Mol, Bruine rat, Zwarte rat en Huismuis waren niet beschermd onder de Wnb, en zijn dat ook niet onder de Ow. Ze zijn als schadesoort bestempeld en derhalve niet vermeld in bijlage IX Bal.

10. Zorgplicht

In artikel 11.27 van het Bal is de zorgplicht voor alle in het wild voorkomende planten en dieren vastgelegd. Lid 1 van het artikel luidt als volgt:

1. "Degene die een flora- en fauna-activiteit of een activiteit als bedoeld in artikel 11.22, eerste lid, onder b tot en met g, verricht en weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat die activiteit nadelige gevolgen kan hebben voor de belangen, bedoeld in artikel 11.23, is verplicht:

a. "alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van diegene kunnen worden gevraagd om die gevolgen te voorkomen;

b. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen: die gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken; en

c. als die gevolgen onvoldoende kunnen worden beperkt: die activiteit achterwege te laten voor zover dat redelijkerwijs van diegene kan worden gevraagd."

11. Natura 2000-activiteit

Een Natura 2000-activiteit is een activiteit, inhoudende het realiseren van een project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied. Een effect van een activiteit buiten een Natura 2000-gebied op de instandhoudingsdoelstellingen erbinnen, bijvoorbeeld als gevolg van de uitstoot van stikstof. Als het effect significant kan zijn, moet de initiatiefnemer meestal een omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit hebben. Voor de ligging van Natura 2000-gebieden in Nederland, zie:

<https://www.natura2000.nl/gebieden>

Voor de gebieden in Zuid-Holland kan deze kaart worden geraadpleegd:

<https://pzh.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=fcb2770793e2411baa4ce65dff16710d>

12. Natuurnetwerk Nederland, beschermde weidevogelgebieden en recreatiegebieden

In paragraaf 7.3 van de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening zijn artikelen opgenomen met betrekking tot de bescherming van Natuurnetwerk Nederland, weidevogelgebieden, recreatiegebieden rond de stad of karakteristieke landschapselementen. Voor de NNN- en belangrijke weidevogelgebieden in Zuid-Holland kan deze kaart worden geraadpleegd:

<https://pzh.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=698b578f8bf34f5ab624e1f2ae687199&extent=33428.9852%2C415026.1883%2C131473.1813%2C477053.1124%2C28992>

13. Bescherming houtopstanden

Een houtopstand is een zelfstandige eenheid van bomen, boomvormers, struiken, hakhout of griend. Een houtopstand die spontaan ontstaat in graslanden en heiden valt ook onder de definitie. Er geldt geen minimale oppervlakte om onder de definitie van houtopstand te vallen. Dus ook onder de 10 are of 20 bomen in rijbeplanting, is sprake van houtopstand onder de Omgevingswet. Wel blijft het onder de Omgevingswet zo dat voor zo'n kleine omvang de rijksregels over het vellen en herbeplanten niet gelden. De bescherming van houtopstanden is geregeld in Afdeling 11.3 van het Bal en in de ZHOV. Hierin zijn maatwerkregels opgenomen die een aanvulling zijn op-, of een wijziging vormen ten opzichte van de regels in, onder meer, artikel 11.111, artikel 11.126 en artikel 11.129 van het Bal.

14. Procedure vergunningaanvraag

Vergunningcheck

Allereerst dient men op te zoeken of voor een activiteit een vergunning nodig is. Dit kan via de Vergunningcheck:

<https://omgevingswet.overheid.nl/checken/stap/1>

Aanvragen vergunning

Een vergunningaanvraag dient te worden gedaan via het Omgevingsloket: <https://omgevingswet.overheid.nl/inloggen>

Proceduretermijn vergunning

Voor enkelvoudige vergunningaanvragen (voor één activiteit) geldt een beslistermijn van acht weken (voorheen 13 weken). Deze is eenmalig te verlengen met zes weken, in plaats van 7 weken.

Meervoudige vergunningaanvragen die de reguliere voorbereidingsprocedure doorlopen, hebben een beslistermijn van twaalf weken (voorheen 26 weken). Dit volgt uit artikel 16.64 van de Omgevingswet. Ook deze is eenmalig te verlengen met zes weken. Meervoudige vergunningaanvragen die de uitgebreide voorbereidingsprocedure doorlopen, hebben een beslistermijn van 6 maanden (als voorheen).

15. Handhaving

Bij een vermoede overtreding van een verbodsbepaling uit de Omgevingswet kan handhaving worden ingeschakeld. In Zuid-Holland is de Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid (OZH) hiervoor verantwoordelijk. Voor meer informatie:

<https://www.ozhz.nl/themas/natuur/natuur-schade-melden/#wat-kunt-u-bij-ons-melden> of bel: 078 -770 85 85.

Bijlage 2 – Soortenlijsten Omgevingswet

Tabel 2. Soorten van de Vogelrichtlijn met jaarrond beschermde nesten ("categorie 1 t/m 4") en een (nietlimitatieve) selectie soorten met mogelijk jaarrond beschermde nesten ("categorie 5"). *(2 letters): status Rode Lijst (KW: Kwetsbaar; GE: Gevoelig).

vogels (cat. 1-4)		vogels (cat. 5)		(vervolg)
Boomvalk *KW	<i>Falco subbuteo</i>	Ekster		<i>Pica pica</i>
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>	Gekraagde roodstaart		<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>	Glanskop		<i>Poecile palustris</i>
Grote gele kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>	Grauwe vliegenvanger *GE		<i>Muscicapa striata</i>
Havik	<i>Accipiter gentilis</i>	Groene specht		<i>Picus viridis</i>
Huisemus *GE	<i>Passer domesticus</i>	Grote bonte specht		<i>Dendrocopos major</i>
Kerkuil	<i>Tyto alba</i>	Hop *VN		<i>Upupa epops</i>
Oehoe *GE	<i>Bubo bubo</i>	Huiszwaluw *GE		<i>Delichon urbicum</i>
Ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>	Ijsvogel		<i>Alcedo atthis</i>
Ransuil *KW	<i>Asio otus</i>	Kleine bonte specht		<i>Dryobates minor</i>
Roek	<i>Corvus frugilegus</i>	Kleine vliegenvanger		<i>Ficedula parva</i>
Slechtvalk	<i>Falco peregrinus</i>	Koolmees		<i>Parus major</i>
Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>	Kortsnavelboomkruiper		<i>Certhia familiaris</i>
Steenuil *KW	<i>Athene noctua</i>	Oeverzwaluw		<i>Riparia riparia</i>
Wespendief	<i>Pernis apivorus</i>	Pimpelmees		<i>Cyanistes caeruleus</i>
Zwarte wouw	<i>Milvus migrans</i>	Raaf *GE		<i>Corvus corax</i>
vogels (cat. 5)		Ruigpootuil		<i>Aegolius funereus</i>
Blauwe reiger	<i>Ardea cinerea</i>	Spreeuw		<i>Sturnus vulgaris</i>
Boerenzwaluw *GE	<i>Hirundo rustica</i>	Tapuit *BE		<i>Oenanthe oenanthe</i>
Bonte vliegenvanger	<i>Ficedula hypoleuca</i>	Torenvalk *KW		<i>Falco tinnunculus</i>
Boomklever	<i>Sitta europaea</i>	Zeearend		<i>Haliaeetus albicilla</i>
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>	Zwarte kraai		<i>Corvus corone</i>
Bosuil	<i>Strix aluco</i>	Zwarte mees *GE		<i>Periparus ater</i>
Brilduiker *GE	<i>Bucephala clangula</i>	Zwarte roodstaart		<i>Phoenicurus ochrurus</i>
Draaihals *EB	<i>Jynx torquilla</i>	Zwarte specht		<i>Dryocopus martius</i>
Eidereend	<i>Somateria mollissima</i>			

Tabel 3. Soorten van Habitatrichtlijn, bijlage IV (inclusief Verdrag van Bern, bijlage I en II) wild (niet verwilderd) voorkomend of te verwachten in Zuid-Holland (met uitzondering van mariene fauna). *(2 letters): status Rode Lijst (VN: Verdwenen uit Nederland; KW: Kwetsbaar; GE: Gevoelig); (BI): soort uitsluitend in Verdrag van Bern, bijlage I.

zoogdieren (overige)		amfibieën	
Bever	<i>Castor fiber</i>	Heikikker	<i>Rana arvalis</i>
Noordse woelmuis *KW	<i>Alexandromys oeconomicus</i>	Rugstreeppad *KW	<i>Epidalea calamita</i>
Otter	<i>Lutra lutra</i>	reptielen	
vleermuizen		Zandhagedis	<i>Lacerta agilis</i>
Bosvleermuis *GE	<i>Nyctalus leisleri</i>	insecten (vlinders)	
Franjestaart	<i>Myotis nattereri</i>	Teunisbloempijlstaart	<i>Proserpinus proserpina</i>
Gewone baardvleermuis	<i>Myotis mystacinus</i>	insecten (libellen)	
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Gevlekte witsnuitlibel *KW	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>
Gewone grootvleermuis	<i>Plecotus auritus</i>	Groene glazenmaker *KW	<i>Aeshna viridis</i>
Grote hoefijzerneus	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	Rivierrombout	<i>Gomphus flavipes</i>
Kleine dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	Sierlijke witsnuitlibel *VN	<i>Leucorrhinia caudalis</i>
Laatvlieger *KW	<i>Eptesicus serotinus</i>	insecten (kevers)	
Meervleermuis	<i>Myotis dasycneme</i>	Gestreepte waterroofkever	<i>Graphoderus bilineatus</i>
Rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i>	weekdieren	
Ruige dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i>	Platte schijfhoren	<i>Anisus vorticulus</i>
Tweekleurige vleermuis *GE	<i>Vespertilio murinus</i>	planten en mossen	
Vale vleermuis *VN	<i>Myotis myotis</i>	Groenknolorchis	<i>Liparis loeselii</i>
Watervleermuis	<i>Myotis daubentonii</i>	Kruipend moerasscherm	<i>Helosciadium repens</i>
		Tonghaarmuts (BI)	<i>Orthotrichum rogeri</i>

Tabel 4. Soorten van nationaal belang (bijlage IX Bal) wild (niet verwilderd) voorkomend in Zuid-Holland.

* (2 letters): status Rode Lijst (VN: Verdwenen uit Nederland; EB: Ernstig Bedreigd; BE: Bedreigd; KW: Kwetsbaar; GE: Gevoelig); vrijstelling: soort vrijgesteld in ZHOV, artikel 3.189.

zoogdieren			planten		
		vrijstelling			vrijstelling
Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>	Ja	Akkerboterbloem *EB	<i>Ranunculus arvensis</i>	Nee
Boommarter	<i>Martes martes</i>	Nee	Bergnachtorchis *KW	<i>Platanthera chlorantha</i>	Nee
Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>	Ja	Blaasvaren	<i>Cystopteris fragilis</i>	Nee
Bunzing *KW	<i>Mustela putorius</i>	Ja	Bokkenorchis *GE	<i>Himantoglossum hircinum</i>	Nee
Dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>	Ja	Brave hendrik	<i>Blitum bonus-henricus</i>	Nee
Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>	Ja	Brede wolfsmelk	<i>Euphorbia platyphyllos</i>	Nee
Eekhoorn	<i>Sciurus vulgaris</i>	Nee	Dreps	<i>Bromus secalinus</i>	Nee
Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>	Ja	Glad biggenkruid *BE	<i>Hypochaeris glabra</i>	Nee
Gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>	Ja	Groot spiegelklokje *BE	<i>Legousia speculum-veneris</i>	Nee
Haas *GE	<i>Lepus europaeus</i>	Ja	Grote leeuwenklauw	<i>Aphanes arvensis</i>	Nee
Hermelijn *KW	<i>Mustela erminea</i>	Ja	Karhuizer anjer	<i>Dianthus carthusianorum</i>	Nee
Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>	Ja	Kleine wolfsmelk	<i>Euphorbia exigua</i>	Nee
Konijn *GE	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	Ja	Kluwenklokje	<i>Campanula glomerata</i>	Nee
Ree	<i>Capreolus capreolus</i>	Ja	Liggende ereprijs *EB	<i>Veronica prostrata</i>	Nee
Rosse woelmuis	<i>Myodes glareolus</i>	Ja	Moerasgamander *EB	<i>Teucrium scordium</i>	Nee
Steenmarter	<i>Martes foina</i>	Nee	Muurbloem	<i>Erysimum cheiri</i>	Nee
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>	Ja	Naakte lathyrus *EB	<i>Lathyrus aphaca</i>	Nee
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>	Ja	Naaldenkervel *EB	<i>Scandix pecten-veneris</i>	Nee
Waterspitsmuis	<i>Neomys fodiens</i>	Nee	Rood peperboompje	<i>Daphne mezereum</i>	Nee
Wezel *GE	<i>Mustela nivalis</i>	Ja	Rozenkransje	<i>Antennaria dioica</i>	Nee
Woelrat	<i>Arvicola amphibius</i>	Ja	Ruw pazelzaad *BE	<i>Lithospermum arvense</i>	Nee
amfibieën			Schubvaren	<i>Asplenium ceterach</i>	Nee
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>	Ja	Smalle raai	<i>Galeopsis angustifolia</i>	Nee
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>	Ja	Stijve wolfsmelk	<i>Euphorbia stricta</i>	Nee
Kleine watersalamander	<i>Lissotriton vulgaris</i>	Ja	Stofzaad *BE	<i>Monotropa hypopitys</i>	Nee
Meerkikker	<i>Pelophylax ridibundus</i>	Ja	Tengere distel	<i>Carduus tenuiflorus</i>	Nee
Bastaardkikker	<i>Pelophylax esculentus</i>	Ja	Tengere veldmuur *EB	<i>Sabulina tenuifolia</i>	Nee
reptielen			Trosgamander *EB	<i>Teucrium botrys</i>	Nee
Ringslang	<i>Natrix helvetica</i>	Nee	Wilde ridderspoor	<i>Consolida regalis</i>	Nee
vissen en kreeften			Wolfskers	<i>Atropa belladonna</i>	Nee
Grote modderkruiper *KW	<i>Misgurnus fossilis</i>	Nee			
dagvlinders					
Aardbeivlinder *BE	<i>Pyrgus malvae</i>	Nee			
Grote vos *KW	<i>Nymphalis polychloros</i>	Nee			
Iepenpage	<i>Satyrion w-album</i>	Nee			